

УДК 378.146.1:811.111

© Пасічник М. В.

ШЛЯХИ РОЗРОБКИ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ ДЛЯ КОНТРОЛЮ ЧИТАННЯ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ-ПЕДАГОГІВ

Постановка проблеми. У сучасних умовах удосконалення системи підготовки спеціалістів у вищих навчальних закладах особлива увага приділяється інтеграції професійної освіти з іншомовним навчанням. Сучасні спеціалісти мають володіти не лише навичками спілкування з іноземними колегами, але й вміти орієнтуватися в різноманітній науковій та технічній інформації, збагачувати свої знання шляхом читання оригінальної літератури за професійним спрямуванням. Одним із інструментів вирішення цієї проблеми може бути навчання професійно-орієнтованого читання, яке є найактуальнішим для немовних ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наявних джерел [1-5, 7-8] дозволяє констатувати, що більшість дослідників розрізняють три види читання: ознайомлювальне, переглядове та вивчаюче. Деякі автори [8] виділяють також пошукове або критичне читання як «суто професійні» підвиди трьох основних видів читання, які стосуються найвищих рівнів читання з професійними цілями. Кожен із вказаних вище видів читання можна охарактеризувати за допомогою таких параметрів, як мета читання, намір читача, характер процесу читання, ступінь повноти розуміння змісту тексту та швидкість (темп) читання. Оскільки головним параметром, що визначає вид читання як мовленнєвої діяльності, є глибина проникнення до змісту тексту, то об'єктами контролю при читанні мають виступати навички та вміння добування відповідної інформації з тексту, характеристики яких варіюються залежно від виду читання.

Обсяг, складність та тематика текстів, що використовуються як матеріал для тестування відповідних навичок та вмінь, також обумовлюються видом читання, що підлягає контролю.

Особливої уваги, на нашу думку, заслуговує точка зору окремих дослідників [9] щодо відсутності принципової різниці між вправами для навчання читання, з одного боку, та способами його контролю, з іншого, що уможливорює переробку певної частини згаданих вправ на тестові завдання для перевірки ступеня сформованості навичок та вмінь відповідного виду читання.

Постановка завдання. Враховуючи вищезазначене, доцільно проаналізувати потенціал існуючих вправ, що використовуються для формування навичок та вмінь різних видів читання, для розробки тестових завдань із метою його контролю.

Виклад основного матеріалу. Залежно від етапу роботи з текстом розрізняють три види вправ: дотекстові, текстові та післятекстові.

Так, в режимі вивчаючого читання на дотекстовому етапі можна говорити про вправи на співвіднесення значення слова з темою, ситуацією або контекстом; на розширення лексичного запасу; на розпізнавання й диференціацію граматичних явищ; на розуміння речень як цілісних смислових структур; на виділення в реченнях ключових слів; на мовну догадку; на прогнозування на мовному та змістовому рівнях. На текстовому етапі вправи можна об'єднати у такі групи: на виділення смислових опор у тексті; на розпізнавання його смислових частин; на його перефразування. Нарешті для післятекстового етапу характерні такі вправи, як інтерпретація тексту; визначення його пізнавальної цінності; перевірка розуміння його фактичного змісту.

Звичайно, не кожному вправу доцільно переробляти на текстове завдання для контролю навичок та умінь читання, однак принципово це можливо. Наприклад, вправу на співвіднесення значення слова з темою, ситуацією або контекстом із завданням: «Заповніть пропуски в тексті одним із запропонованих слів» можна переробити на таке тестове завдання: «Прочитайте текст і заповніть пропуски 1 – 8 словами А – D, що найкраще підходить для відповідного контексту».

Проте таке завдання хоча й контролює здатність студентів розуміти контекст, все ж орієнтоване переважно на перевірку знань різниці між синонімічними лексичними рядами. Те ж саме стосується й вправ на розширення лексичного запасу. Звичайно вправу із завданням: «Знайдіть у тексті фразові дієслова, значення яких подано у правій колонці таблиці», можна використовувати й для перевірки здатності до пошуку інформації в тексті, але загалом тут перевірялось би знання фразових дієслів. Вправи на виділення в реченнях ключових слів можна перенести на рівень абзацу, формулюючи завдання таким чином: «Знайдіть у кожному абзаці речення, яке могло б стати його заголовком», і перевіряючи глибину розуміння смислу кожного абзацу тексту.

Усі види вправ текстового етапу можуть бути перероблені на текстові завдання, завдяки їх безпосередньому відношенню до процесу власне читання. Так, вправи на розпізнавання смислових частин тексту (типу «Розділіть текст на смислові частини і підберіть назви до кожного з них») можна після незначної модифікації застосовувати для перевірки розуміння смислу кожного абзацу тексту. Наприклад, студентам можна запропонувати таке завдання: «Виберіть найкращий заголовок для кожного абзацу тексту із переліку поданого далі (A-J). У списку один зайвий заголовок, а також приклад заголовку для абзацу (0)» [6, с. 213].

Таблиця 1

Приклад ТЗ для розуміння смислу абзацу тексту

A	If you want real British food – go abroad
B	Rich meat – poor cuisine, poor meat – good cuisine
C	The decreasing part of the market
D	A blow to the vegetarian idea
E	The modern vegetarianism has not always been in fashion
F	Down with the retrograde inventions
G	The meat slimming diet of the 1800s
H	Good old meaty 1600s
I	The Eskimo diet: myths and reality
J	Good old sheepy 1500s

Перспективними для укладачів тестових завдань є також вправи на знаходження в тексті речень, що передають головні положення тексту; виділення його головної теми, речень, що деталізують головні теми тексту; складення переліку питань, що розглядаються в ньому; формулювання головної думки тексту тощо.

Вправи післятекстового етапу є найбільш перспективними з точки зору їх переробки на тестові завдання, деякі з них її навіть не потребують, наприклад: «Виходячи із змісту тексту, закінчіть речення, використовуючи варіанти із запропонованого переліку», «Виберіть правильні відповіді із переліку запропонованих». Інші вправи цієї та інших груп можуть перероблятися. Приміром вправа «Виходячи із змісту тексту, дайте відповіді на такі запитання» легко переробити у тестове завдання з множинним вибором, у якому запитання замінюються на стверджувальні речення. Наприклад, згадані завдання можуть мати такий вигляд [6, с. 213].

«Виберіть одну найкращу відповідь (a–d) із чотирьох, запропонованих до кожного із речень 1-12».

1. The main idea of paragraph 0 is that in old times:
 - a) people had an ideal diet
 - b) people ate more meat than they do now
 - c) people weren't ashamed to eat meat
 - d) people lived in a poorer age

2. The menu in paragraph 1 illustrates:

- a) the idea in paragraph 0
- b) the poverty
- c) the inn owner's taste
- d) the late 17th century

Подібним же чином можна трансформувати і вправи для інтерпретації тексту, перш за все, такі як: «Знайдіть у тексті речення (абзаци), що характеризують...», «Знайдіть у тексті речення (абзаци), де висловлюється думка, що...», «Скажіть, що має на увазі автор в абзаци 2», які відповідно переробляються у тестові завдання типу «Виберіть із переліку запропонованих речення (абзаци), що характеризують... де висловлюється думка, що... які передають, що має на увазі автор в абзаци 2» тощо.

У навчанні ознайомлювального читання види вправ також виділяють, залежно від етапу роботи. На дотекстовому етапі зазвичай розрізняють вправи на розуміння лексичного та тематичних компонентів тексту; розпізнавання засобів когезії; прогнозування його змісту; розуміння речень, що містять незнайомі елементи; розпізнавання й розуміння структурно-сміслових компонентів тексту. При цьому потенційно корисними є такі вправи: «Знайдіть слова, що найкраще передають головну ідею тексту» (можна переробити на: «Із поданого далі переліку виберіть слова та словосполучення, що найкраще передають головну ідею тексту»); «Знайдіть слова, що є ключовими для тексту (абзацу)» (може бути перероблена на: «Із поданого далі переліку виберіть ключові слова та словосполучення тексту (абзацу)»).

Більшість вправ текстового етапу (на розуміння смислових точок опори і окремих фактів; на встановлення між ними смислового зв'язку; а також на об'єднання окремих фактів у єдине ціле) можуть бути перероблені у ТЗ із застосуванням методик, що вже наводилися раніше. А таке завдання, як «Розташуйте подані далі речення у логічній послідовності» не потребує переробки для використання з метою контролю. Мінімальної трансформації вимагають також завдання типу «Знайдіть зайве речення в абзаци 2» або «Знайдіть абзац, у якому друга його частина суперечить першій» чи «Розділіть текст на смислові частини й дайте їм заголовки».

Такими ж сприятливими для переробки у ТЗ є й вправи на об'єднання окремих фактів у єдине ціле. Інструкцію «Знайдіть у тексті факти, на підставі яких автор формулює висновки» легко трансформувати в: «Із поданого далі переліку виберіть факти, на підставі яких автор формулює висновки». Можливе також застосування й інших методик, наприклад, множинного вибору.

Вправи післятекстового етапу (на контроль розуміння тексту або визначення комунікативного наміру автора, функції тексту та його оцінювання), як і у випадку з вивчаючим читанням, є найбільш перспективними для їх трансформації в текстові завдання. Наприклад, «Виберіть відповідь ТАК або НІ стосовно кожного із речень, поданих далі»; «Визначте мету автора тексту, вибравши одну відповідь із кількох запропонованих»; «Визначте комунікативний намір автора, вибравши одну відповідь із запропонованих далі».

На дотекстовому етапі навчання переглядового читання зазвичай використовуються вправи на роботу із заголовком тексту, а також на оволодіння особливостями текстів різних функціональних стилів, з особливою увагою до стилю текстів професійного спрямування студентів. Вправи на роботу із заголовком можуть перероблятися на тестові завдання лише, якщо заголовок пред'являється ізольовано. Серед вправ на оволодіння особливостями текстів професійного спрямування студентів потенційно корисними можна назвати такі (вони вже частково перероблені на тестові завдання): «Прогляньте текст і визначте його характер», «Прочитайте перше речення тексту і порівняйте його із заголовком. Чи виражають вони одну й ту ж саму думку: ТАК/НІ»; «Порівняйте зміст першого абзацу тексту і перших речень решти абзаців між собою та із заголовком. Визначте питання, що розглядаються в тексті».

На текстовому етапі навчання переглядового читання поширеними є вправи на визначення теми тексту та на смислове прогнозування його змісту. Серед перших певний

потенціал мають вправи типу «Визначте частину тексту, який містить тему: А) вступ; Б) абзац 1 головної частини; В) абзац 2 головної частини»; Г) абзац 3 головної частини». Серед другої групи – вправи типу «Розподіліть подані далі слова-сигнали за такими смисловими категоріями: А) повтор думки; Б) зміна думки; В) нова думка; Г) пояснення думки».

Оскільки завданням післятекстового етапу є загальний контроль прочитаного тексту, то більшість вправ цього етапу можуть бути використані для тестування навичок та вмінь переглядового читання за допомогою тестових завдань множинного вибору (наприклад: «Головні проблеми, що розглядаються в тексті, включають: А) промислове виробництво; Б) керування промисловими підприємствами; В) модернізація промислових підприємств; Г) промислові підприємства в умовах економічної кризи»).

Висновки. Таким чином, наведений вище аналіз свідчить про значний потенціал вправ для навчання різним видам читання щодо тестових завдань із метою контролю відповідних навичок та умінь.

Перспективи подальших досліджень. У ході подальшого дослідження доцільно дослідити шляхи використання згаданого потенціалу вправ при розробці тестових завдань із метою контролю рівня сформованості мовленнєвої компетенції майбутніх інженерів-педагогів у читанні англомовних професійно орієнтованих текстів.

Список використаних джерел

1. Бим И. Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе: Проблемы и перспективы: учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2103 «Иностр. яз.» / Инесса Львовна Бим. – М.: Просвещение, 1988. – 256 с.
2. Клычникова З. И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке: пособие для учителя / Зинаида Ивановна Клычникова. – 2-е изд., исп. – М.: Просвещение, 1983. – 207 с.
3. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах : підручник / [Ніколаєва С. Ю., Бігич О. Б., Бражник І. О. та ін.]. – К.: Ленвіт, 1999. – 320 с.
4. Методика обучения иностранным языкам в средней школе : учеб. / Н. И. Гез, М. В. Ляховицкий, А. А. Миролюбов [и др.]. – М.: Высш. шк., 1982. – 373 с.
5. Общая методика обучения иностранным языкам : хрестоматия / сост. А. А. Леонтьев. – М.: Рус. яз., 1991. – 360 с.
6. Практичний курс англійської мови: [підруч. для студентів молодших курсів вищ. закл. освіти (філологічні спеціальності та спеціальність «Переклад»)]. Ч. 1 / [Л. М. Черноватий, В. І. Карaban, І. Ю. Набокова, М. В. Рябих.]. – Вінниця : Нова книга, 2005. – 432 с.
7. Рогова Г. В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Г. В. Рогова, Ф. М. Рабинович, Т. Е. Сахарова. – М. : Просвещение, 1991. – 287 с.
8. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : навч. посіб. / Олег Борисович Тарнопольський. – К.: Фірма «ІНКОС», 2006. – 248 с.
9. Alderson J. C. Into Europe. Prepare for Modern English Exams. Reading and Use of English / J. C. Alderson, M. Cseresznyés. – Budapest : Teleki László Foundation and British Council, 2003. – 290 p.

Пасічник М. В.

Шляхи розробки тестових завдань для контролю читання майбутніх інженерів-педагогів

Наголошено на доцільності навчання професійно-орієнтованого читання студентів немовних ВНЗ. Проаналізовано потенціал вправ для навчання різним видам читання для розробки тестових завдань із метою контролю навичок та вмінь читання.

Ключові слова: професійно-орієнтоване читання, контроль, режим читання, потенціал, вправа для навчання читання, тестове завдання, мовленнєва компетенція.

Пасечник М. В.

Пути разработки тестовых заданий для контроля чтения будущих инженеров педагогов

Подчеркивается целесообразность обучения профессионально-ориентированному чтению студентов неязыковых ВУЗов. Проанализирован потенциал упражнений для обучения разным видам чтения для разработки тестовых заданий с целью контроля умений и навыков чтения.

Ключевые слова: профессионально-ориентированное чтение, контроль, режим чтения, потенциал, упражнение для обучения чтению, тестовое задание, речевая компетенция.

M. Pasichnyk

The Ways of the Development of Test Tasks for Testing Reading of Future Engineers-Teachers

The practicability of teaching professional-oriented reading to students of non-language higher educational establishments. The paper considers the potential of exercises for teaching different types of reading for the development of reading skills assessment test tasks.

Key words: professional-oriented reading, control, reading mode, potential, exercise for teaching reading, test task, speech competence.

Стаття надійшла до редакції 13.06.2013 р.